

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Zöld könyv a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról

(COM(2009) 329 végleges)

(2010/C 255/15)

Előadó: **Eve PÄÄRENDSON**

2009. július 8-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Zöld könyv a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról

COM(2009) 329 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. december 4-én elfogadta véleményét. (Önálló előadó: Eve PÄÄRENDSON.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 16-i ülésnapon) 173 szavazattal 4 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság által a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdítása érdekében tett erőfeszítéseket. Ahhoz, hogy ez a nagyobb mobilitás valósággá váljon, a potenciális fogadóintézményeket ösztönözni kell arra, hogy mindent tegyenek meg annak érdekében, hogy országukba és városukba vonzzák az érintetteket.

1.2 A tanulási mobilitással kapcsolatos célkitűzéseket csak az összes szint (az Unió, a tagállamok, a régiók, az oktatási intézmények, a szociális partnerek és a civil szervezetek, illetve maguk a fiatalok) teljes mértékű és széles körű együttműködése és erőfeszítése révén lehet elérni.

1.2.1 Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak fokozniuk kell a mobilitás előtt álló akadályok megszüntetésére és a bevált gyakorlatok kicserélésére irányuló törekvéseiket. Az EGSZB felkéri a tagállamokat, hogy megfelelő módon hajtsák végre a közösségi jogszabályokat és számolják fel a tartózkodási engedélyekkel, a társadalombiztosítási jogokkal, illetve a más országok által kiállított diákigazolványok elismerésével kapcsolatos adminisztratív és jogszabályi akadályokat. A tanulási mobilitás kulcsfontosságú volt a bolognai folyamat és az európai felsőoktatási térség sikerében. Az EGSZB úgy véli, hogy a mobilitás hasonló jelentőséggel bírhat az egész életen át tartó tanulás közös európai térségének kifejlesztésében is. Egyfajta „európai gyakor nokszabályzat” vagy „európai diákszabályzat” bevezetése biztosítani fogja az egyenlő bánásmódot és el fog oszlatni számos, többek között a diplomák elismerésével, az egészségüggyel, vagy a diáktámogatással kapcsolatos félelmet és aggályt.

1.2.2 A formális és a nem formális tanulás érvényesítése és elismerése érdekében hivatalosan el kell ismerni, alá kell írni és ratifikálni kell a lisszaboni elismerési egyezményt.

1.3 Ahhoz, hogy nagyobb – többek között pénzügyi – támogatást szerezzünk a tanulási mobilitás számára, fontos, hogy az összes fél tudatában legyen az ezzel járó előnyöknek, és elismerje azokat. Alaposabban meg kell ismertetni és jobban hangsúlyozni kell a tanulási mobilitás és a foglalkoztathatóság közötti kapcsolatot.

1.4 Európa versenyképességének és technológiai vezető szerepének fenntartásában nagy jelentősége van az európai fiatalok mobilitása előmozdításának, illetve a letehetősebb harmadik országbeli fiatalok Európába vonzásának. Az EGSZB határozottan meggyőződése, hogy a mobilitást hátráltató vízumproblémákat azonnal meg kell oldani. Az EGSZB meg van győződve arról is, hogy ésszerű befektetés lenne a tanulási mobilitást célzó programok hosszú távú, fokozatos kiterjesztése olyan harmadik országokra, mint például Kína, India, Japán vagy az USA.

1.4.1 Az EGSZB határozottan javasolja, hogy eközben történjenek komoly erőfeszítések annak érdekében, hogy elkerüljük az Európából történő agyelszívást, és hogy Európát vonzó helyszínné tegyük mind az európai származású, mind pedig az Európán kívülről érkező tudósok számára is.

1.5 Az Európai Unió és a tagállamok csak akkor élvezhetik a mobilis tanulók nagyobb számából eredő szociális és gazdasági előnyöket, ha jelentős mértékben növelik a tanulói mobilitás támogatására szánt forrásokat. Válság idején strukturális beruházásokat kell végrehajtani egy magasabb oktatási színvonallal bíró, versenyképesebb Európa megvalósításáért. A finanszírozás javítása érdekében az EU-nak minden létező mechanizmust és partnert mozgósítania kell, és minden érintett politikába be kell építenie a mobilitást, lehetővé téve eközben, hogy azt a strukturális alapokból és a K+F-keretprogramból is finanszírozzák. Az ESZA további finanszírozási forrást kell hogy jelentsen – mindegyiket a szakképzés számára –, kiegészítve a 2007–2013 között futó élethosszig tartó tanulási programból már rendelkezésre álló keretet.

1.6 A tanulási mobilitás fokozása csak akkor vezet eredményekhez, ha a külföldi tanulás színvonala elég magas. Az EGSZB ezért javasolja, hogy minden mobilitási program csatlakozzon az Európai Mobilitásminőségi Chartához.

1.7 Az EGSZB javasolja ezenkívül a jelenleg létező mobilitási programok – Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig és Marie Curie – átalakítását az eljárások egyszerűsítése és a bürokratikus akadályok minimálisra csökkentése érdekében. Különösen fontos, hogy az oktatási intézmények, a helyi és regionális önkormányzatok, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek is részt vegyenek ebben a folyamatban.

1.8 A mobilitás iránti elkötelezettséget az oktatással és képzéssel kapcsolatos európai együttműködés újonnan létrehozott stratégiai keretrendszerén (ET2020) belül egy sokkal teljesebb statisztikai adathalmazon alapuló, a mobilitásra vonatkozó ambíciózus referenciakritériumon keresztül kell kifejezni, amelynek különbséget kellene tennie a különféle célcsoportok (a szakképzésben részt vevő hallgatók, az oktatók, a nem formális oktatás keretében tanulók, a felsőfokú képzésben részesülő diákok és az iskolások) között.

1.9 A tanulási mobilitás előmozdítására irányuló programokról szóló ismeretek terjesztése érdekében, valamint azért, hogy minél több fiatal döntsön amellett, hogy részt vesz külföldi képzésben, az eddiginél hatékonyabb tájékoztatásra van szükség ezzel a témával kapcsolatban.

1.10 Az EGSZB támogatja egy egységes európai internetes portál létrehozását, amelyen minden, a tanulási mobilitást célzó páneurópai programmal kapcsolatos információ megtalálható, és amelynek segítségével a vállalatok és a gyakornoki lehetőségeket kereső fiatalok kölcsönösen tájékozódhatnak egymásról. Az európai vállalati hálózatokat (köztük a kkv-k szervezeteit) és az európai szakembereket ösztönözni kell arra, hogy honlapjukat egészítsék ki a tanulási mobilitási programokkal kapcsolatos információkkal, és azokat népszerűsítsék tagjaik között is.

1.11 A zöld könyvet követő politikai folyamat javítása érdekében az EGSZB javasolná, hogy definiálják a tanulási mobilitás fogalmát, és határozzák meg az abban érintett korosztályt.

1.12 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a tanulási mobilitás előmozdítása érdekében a nyelvoktatásnak minden szinten kiemelt jelentőséget kell élveznie az oktatási és képzési intézmények tanterveiben. Javasoljuk, hogy vizsgálják meg annak lehetőségeit, hogy a felsőfokú oktatási intézmények nyelvtanairai számára kötelező legyen egy év eltöltése külföldön, illetve hogy a tagállamok oktatási politikájuk révén tegyenek sokkal többet annak érdekében, hogy elérjék azt a célt, hogy minden uniós polgár az anyanyelvén kívül legalább két másik uniós hivatalos nyelvet is beszéljen.

2. Az európai bizottsági zöld könyv összefoglalása

2.1 Az Európai Bizottság 2009. július 8-án zöld könyvet tett közzé a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról. Ezzel

vitát kívánt indítani arról, hogy miképpen lehetne lényegesen javítani az európai fiatalok lehetőségeit ismereteik és készségeik bővítésére azáltal, hogy egy másik országban tartózkodnak tanulás vagy munka, közösségi tevékenység vagy az egész életen át tartó tanulás keretében vállalt kiegészítő képzés céljából.

2.2 A zöld könyv széles területet fog át: a tanulóval valamilyen formában érintett összes fiatal helyzetén javítani szeretne az iskolától az egyetemi alap, mester- és doktori képzésig, a gyakornoki és szakiskolai képzési lehetőségektől az ifjúsági cseréken és az önkéntes munkán át egészen a szakmai gyakorlatig, az Európai Unión belül és kívül egyaránt. ⁽¹⁾ A dokumentum megkísérli előmozdítani a szervezett tanulási mobilitást; a fiatalok (16–35 évesek) *fizikai mobilitására* összpontosít, ám eközben elismeri a *virtuális mobilitás* (azaz pl. a partnerségek kialakítása, a képzés és az eTwinning projektek) értékét is. Célja, hogy ösztönözzön annak megvizsgálására, hogy hogyan mozgósíthatók a már meglévő és új mechanizmusok és eszközök a fiatalok mobilitásának előmozdítása érdekében, illetve hogyan mozgósíthatóak a különböző – közösségi, országos, regionális és helyi – szintű kormányzatok és a többi érdekelt fél, vagyis a vállalkozások, a civil szervezetek és a magánszemélyek. A zöld könyv számos olyan területre rámutat, ahol további erőfeszítésekre van szükség, és lehetséges lépéseket is felvet. Ahol lehet, példát ad a bevált gyakorlatokra. Finanszírozási lehetőségek, oktatási/képzési programok és gyakorlati tanácsadás egyaránt létezik a mobilis tanulók számára, de azokat népszerűsíteni kell és meg kell könnyíteni a hozzájuk való hozzáférést.

2.3 Az Erasmus program a maga húsz év tapasztalatával bizonyíték a felsőfokú oktatásban lehetővé tett mobilitás előnyeire. A lisszaboni stratégiáról készült 2007. decemberi jelentésében az Európai Bizottság hangsúlyozta, hogy az egyetemi oktatás természetes részévé kellene válnia az olyan mobilitásnak, mint amelyet az Erasmus program is biztosít. ⁽²⁾ Az Európai Bizottság aláhúzta az oktatásba és a szakképzésbe történő befektetés – vagyis a tudás és a készségek előmozdításának – jelentőségét abban, hogy szembe tudjunk szállni a jelenlegi gazdasági válsággal. Ahelyett, hogy kivétel lenne, a tanulási mobilitásnak természetes lehetőséggé kellene válnia, amely Európa összes fiatalja előtt nyitva áll. Ily módon hozzá tudna járulni az Európai Unió jövőbeni versenyképességének és kohéziójának biztosításához. ⁽³⁾ A tudás mobilitásának az EU ötödik szabadságává kellene válnia.

2.4 A bolognai folyamatban részt vevő országok felsőoktatási miniszterei által 2009. április 29-én elfogadott leuveni kommuniké előírja, hogy 2020-ra az európai felsőoktatási térség végzőseinek legalább 20 %-a külföldön is folytasson tanulmányokat vagy képzést. ⁽⁴⁾

⁽¹⁾ A tanulás lehet formális – az oktatási rendszer keretében folyó –, vagy informális – ifjúsági és önkéntes szervezetek keretében folytatott.

⁽²⁾ Stratégiai jelentés a növekedést és foglalkoztatást célzó megújult lisszaboni stratégiáról: új ciklus indítása (2008–2010); COM(2007) 803.

⁽³⁾ A mobilitással foglalkozó magas szintű szakértői csoport által készített jelentés, 2008. június; http://ec.europa.eu/education/doc/2008/mobilityreport_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf

2.5 A zöld könyv ezért nyilvános konzultációt indít és az alábbi problémákra és kérdésekre vár választ:

- Hogyan lehetne több fiatalat ösztönözni arra, hogy külföldre menjenek tanulás, kiegészítő képzés, önkéntes szolgálat vagy munkatapasztalat céljából?
- Melyek a mobilitás előtt álló, még megoldásra váró főbb akadályok?
- Hogyan tudna szorosabban és hatékonyabban együttműködni az összes érintett (az iskolák, az egyetemek, a vállalatok és az üzleti szervezetek, a kormányzati szervek és a helyi önkormányzatok, a civil társadalmi szervezetek és mások) elsősorban annak érdekében, hogy a más nemzetiségű fiatalokat arra ösztönözzék, hogy náluk szerezzenek gyakorlatot? Ezzel kapcsolatosan miként motiválhatóak a vállalatok arra, hogy fogadják a mobilitási programok résztvevőit, például a fiatal vállalkozókat vagy a gyakornokokat?

3. Mobilitás: előnyök, akadályok és veszélyek

3.1 Amint a zöld könyv helyesen rámutat, a tanulási mobilitás „az egyik legalapvetőbb módja annak, hogy az egyén, különösen a fiatalok elősegítsék leendő foglalkoztathatóságukat, illetve személyes fejlődésüket”.

3.2 Ha tanulási célból, jelenlegi munkájuk keretében, szélesebb körű szakmai tapasztalat szerzése érdekében vagy önkéntes munka céljából külföldre utaznak, azzal a fiatalok valóban szélesíthetik látókörüket. Ugyanakkor a zöld könyvben közölt statisztikai adatok szerint 2006-ban körülbelül 310 000 fiatal volt képes kihasználni az akkor létező mobilitási programok⁽⁵⁾ előnyeit, ami az EU 16–29 éves korosztályának alig 0,3 %-a. Az Eurostat adatai évente további 550 000, tanulmányaikat külföldön folytató egyetemi diákot említene.

3.2.1 A mobilitás szintje mindazonáltal – az európai intézmények és mások által támogatási programok és más lehetőségek biztosítása révén tett számos erőfeszítés ellenére – továbbra is alacsony. A mobilitás egyes diákok számára könnyebben hozzáférhető, mint mások esetében. A szakmai gyakorlatot végzők előtt továbbra is számos gyakorlati akadály áll, nem utolsósorban mivel a finanszírozás 80 %-a a felsőoktatást célozza.

3.3 A zöld könyv célja, hogy a fiatal európaiak ahelyett, hogy kivételnek tekintenek, természetes lehetőségként fontolják meg azt, hogy tanulás vagy munkavégzés céljából külföldre utazzanak. A fiataloknak jobban meg kell érteniük, hogy mennyi előnnyel járhat ez számukra: fejlődnek például nyelvi és más készségeik, és nagyobb interkulturális jártasságra tesznek szert, aminek egész

életükben hasznát láthatják a mindinkább többkultúrájúvá váló világban. A szakmai tanulási mobilitás révén a fiatalokban kialakul a megfelelő mentalitás – többek között a kezdeményezőkézség, a nyitottság és az önbizalom. A tapasztalatok szerint azok, akik külföldön tanultak, munkával töltött éveik során is nagyobb valószínűséggel lesznek mobilisak.

3.4 Az EGSZB teljes mértékben támogatja a fiatalok fokozott tanulmányi célú és szakmai tapasztalataik bővítésére szolgáló mobilitását – hiszen az az összes korosztály mobilitását növeli. Ahhoz, hogy ez a nagyobb mobilitás valósággá váljon, a potenciális fogadóintézményeket ösztönözni kell arra, hogy mindent tegyenek meg annak érdekében, hogy országukba és városukba vonzzák az érintetteket.

3.5 A tanulással kapcsolatos mobilitás elsőrendű haszonélvezői a fiatalok, az oktatási és kutatóintézmények, valamint a vállalatok. Hosszabb távon az EU versenyképessége is javul általa, hiszen létrejön a tudásintenzív társadalom; az európai identitás megerősítése révén és a polgárok Európával szemben tanúsított hozzáállásának javításával pedig a mobilitás az európai polgárság előmozdításához járul hozzá. Ráadásul ösztönzi a nyelvtanulást és a többnyelvűséget is.

3.5.1 A tanulók mobilitása hozzájárul a tudás szabad áramlásához, amely az EU ötödik szabadságának tekinthető. A tanulási mobilitás előmozdítása érdekében az oktatási és képzési rendszereknek és intézményeknek nyitottabbá kell válniuk, nem utolsósorban azért, hogy fokozódjon az együttműködés az oktatási intézmények között, és hatékonyabbá váljon az általuk végzett munka. A vállalkozások közötti, valamint a vállalkozások és oktatási vagy kutatóintézetek közötti mobilitásnak is sokkal nagyobb hatása lesz a klaszterképződésre és a technológiai partnerségre, ami fokozza Európa versenyképességét és innovációs kapacitását.

3.5.2 A fokozott mobilitás a vezető felsőoktatási intézmények számára külön előnyt jelent, mivel ezáltal növekszik a kulturális sokféleség, és lehetőség nyílik igen kiváló kutatócsoportok toborzására. A megnövekedett mobilitás emellett a multikulturalitás és a többnyelvűség szellemében működő, illetve minden nemzetközi kereskedelmet folytató vállalat számára előnyt jelent. Egy olyan világban, amelyben az EU versenyképességére nézve egyre nagyobb kihívást jelentenek a gyorsan fejlődő országok – Kína, India, Brazília, Dél-Afrika, és idővel még sokan mások is –, az unióban működő üzleti vállalkozások (elsősorban a minőségi foglalkoztatási lehetőségek) számára a jövőt az jelenti, ha vagy az új technológiák és az egyedi termékek szűk („niche”) piacára való rugalmas gyártás terén szereznek vezető pozíciót – ezek a területek erősen függenek attól, hogy az EU meg tudja tartani élvonalbeli helyét a kutatásban és fejlesztésben –, vagy pedig a szélesebb körben vett szolgáltatások terén.

3.6 Fel kell azonban vértéződni bizonyos akadályok és veszélyforrások ellen. Néhány példa:

- A csúcskutatás és a hozzá kapcsolódó oktatás és tanulás esetleg kisszámú kiválósági (elit)központba tömörül Európában, mivel a kiváló tudású diákok tömegesen veszik célba ezeket a helyeket, hátrányos helyzetbe hozva ezzel számos kevésbé hírneves létesítményt.

(5) Ezek: az Erasmus, a Leonardo, a Comenius, a Grundtvig, a Marie Curie, a Kultúra program, a Cselekvő ifjúság program, az azon belül futó európai önkéntes szolgálat, illetve az Európa a polgárokért program.

- Annak lehetősége, hogy a tanulmányok szinte kizárólag a nagyobb világnyelveken (angolul, franciául, spanyolul és németül) folynak majd, hátrányba hozva ezzel azokat a tagállamokat, amelyek nyelveit a határainkon túl nem beszélik széles körben.
- Mivel egyre inkább az angol nyelvre helyeződik a hangsúly, a mobilis diákokat és kutatókat ez arra készítheti, hogy máshol próbáljanak szerencsét az angolul beszélő világban – például az Egyesült Államokban, Kínában, Japánban, Kelet-Ázsia más részein, vagy azon is túl –, azután pedig már nehéz lesz meggyőzni őket arról, hogy térjenek vissza Európába. A mobilitással kapcsolatos minden uniós fejlesztésnek elegendő ösztönzést kell nyújtania ahhoz, hogy a tudományos téren aktív mobilis polgárok hosszú távon az EU-ban végzők tevékenységeiket.
- Fokozódhat az „agyelszívás”, amint újabb és újabb munka-lehetőségek bukkannak fel az Unión kívül, az úgynevezett „átlagos jövedelmű” fejlődő országokban. ⁽⁶⁾
- A mobilitás esetleg főként a bölcsész-, nem pedig a természettudományos végzettségű diákoknak kedvez majd, nem utolsósorban azért, mert a tudományok terén számos kisebb vállalat csak alapképesítéssel rendelkezők felvételét engedheti meg magának, és így a nyelv- és hasonló szaktudás könnyebben elkel.

3.6.1 Ahhoz, hogy Európa meg tudja tartani kulcsfontosságú vezető pozícióját a technológiák terén, alapvető fontossággal bír a kiemelkedő tehetségek gondozása. Manapság láthatólag még mindig az Amerikai Egyesült Államok vezeti az úgynevezett „tehetségekért folytatott háborút”. Mintegy 400 000 tudományos és műszaki végzettségű európai él és dolgozik Amerikában. A világ 50 legrangosabb egyeteme közül 36 található az Egyesült Államokban, és mindössze 10 az EU-ban. Az USA vezető pozíciója azonban nem lesz mindig elvitathatatlan. A tehetség többé már nem a nyugati világ kizárólagos előjoga. Kína, India, Brazília, Oroszország és más országok is kezdenek betörni az innovációért és a tehetségekért folytatott küzdelem élvonalába. Az európai vállalatoknak ádáz versennyel kell szembenéznük a tehetségek gondozása, vonzása és megtartása terén.

3.7 A tanulási mobilitást elősegítő támogatási programokkal ⁽⁷⁾ és egyéb eszközökkel ⁽⁸⁾ való eddigi próbálkozások ellenére más akadályok is fennállnak, mint például:

- jogi akadályok (adminisztratív terhek),

⁽⁶⁾ Tunézia, Brazília, Dél-Afrika.

⁽⁷⁾ Ezek: az Erasmus, a Leonardo, a Comenius, a Grundtvig, a Marie Curie, a Kultúra program, a Cselekvő ifúság program, az azon belül futó európai önkéntes szolgálat, illetve az Európa a polgárokért program.

⁽⁸⁾ Például az Europass, az európai kreditátviteli és -gyűjtési rendszer (ECT, a felsőoktatás számára), az oklevélmelléklet, az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszere (EKKR), az európai szakképzési kreditrendszer (ECVET), a Youthpass tanúsítvány, az EURAXESS kutatói mobilitási program, a „diákvizum-irányelv” és a „tudományosvizum-csomag”.

- gyakorlati akadályok (nyelvtudás, kulturális különbségek, nem elegendő finanszírozás, gazdasági különbségek, a támogatások hordozhatóságával kapcsolatos nehézségek, a mobilitási programokkal kapcsolatos, – különösen hatékony honlapok révén – könnyen hozzáférhető információ hiánya),
- a képzések kölcsönös elismerése előtti akadályok,
- a tanulási mobilitás elismerésének hiánya a nemzeti tantervekben, valamint a tartózkodási engedéllyel kapcsolatos problémák,
- Európa-szerte igen különböző finanszírozási és egyetemvezetési gyakorlatok – egyes egyetemek függetlenek (mint például az Egyesült Királyságban), mások esetében az államnak közvetlenebb beleszólása van az irányításba,
- nincs elegendő elköteleződés a tagállamok ⁽⁹⁾ és a magánszféra részéről. ⁽¹⁰⁾

3.7.1 A nyelv jelentős akadály lehet a tanulási mobilitás előtt, ⁽¹¹⁾ mert a fogadó ország nyelvének ismerete nélkül mind a tanulási, mind a szociális tapasztalatok komoly hátrányt szenvednek. Érdemes megemlíteni, hogy az európai polgároknak mindössze 18 %-a költözött el a régiójából, és csak 4 %-uk költözött másik tagállamba, továbbá csupán 3 %-uk költözött az Unión kívülre. Ezzel szemben az Amerikai Egyesült Államokban a polgárok 32 %-a költözött el abból az államból, amelyben született. Ennek alapvetően az EU nyelvi sokféleségéhez lehet köze. ⁽¹²⁾

3.8 Az egyik legfontosabb kihívás azonban az, hogy mindenképpen garantálni kell, hogy az érintett diákok számára a külföldi tartózkodás semmilyen szempontból ne váljon negatív élménnyé. A negatív élményekről szóló beszámolók messzebb visznek a céltól, különösen akkor, ha kiszolgáltatottabb helyzetű – többek közt a fogyatékos, a „más” nemi beállítottságú, gyengébb gazdasági helyzetben levő, etnikai kisebbségből származó, vagy egyéb hátrányokkal rendelkező – diákok élnek át rossz tapasztalatokat, ami többet árt, mint használ. A külföldi tartózkodásnak elég hosszúnak kell lennie ahhoz, hogy elősegítse új elképzelések megszületését, és hogy a résztvevő rugalmasabbá váljon mind hozzáállását, mind pedig a viselkedését tekintve. A virtuális mobilitás értékes eszköz lehet a fogyatékkal élő fiatalok számára. Azok a fiatalok, akik számára a fizikai mobilitás nem jöhet számításba, informatikai eszközökkel részt vehetnek virtuális tanulási mobilitási programokban. A virtuális tanulási mobilitás azonban nem helyettesítheti a valódi tanulási mobilitást.

⁽⁹⁾ A doktori képzések minden tagállamban különböznek, és a szakoktatási és szakképzési rendszerek is jelentősen eltérnek országonként.

⁽¹⁰⁾ A magánszféra nem rendelkezik elegendő információval a tanulási célú mobilitás támogatására szolgáló programokról, és kérdéses, hogy ezek a programok milyen előnyt jelenthetnek a vállalkozók számára.

⁽¹¹⁾ A számadatok (2002–2003) tanúsága szerint tanulónként átlagosan 1,3, illetve 1,6 idegen nyelvet tanítanak a tagállamokban az általános, illetve a középiskolai alapoktatásban. A szakképzésben részt vevő diákok pedig még ennél is messzebb állnak a két idegen nyelv elsajátításának céljától.

⁽¹²⁾ A kvk-k mindössze 3 %-ának van leányvállalata, fiókirodája vagy vegyes vállalkozása más országokban.

3.8.1 A fiatalabb diákok – különösen az iskoláskorúak – esetében különösen fontos a megfelelő gondviselő személy, aki segít feldolgozni a helyváltoztatást, segítséget nyújt nyelvi problémák esetén, megfelelő szállást ad a tartózkodás teljes időtartamára, teljes körű anyagi támogatást nyújt – akár az ösztöndíj összegén felül is, ha annak kiegészítése szükséges –, és gondoskodik arról, hogy a diákot általánosságban véve befogadja az új közösség.

4. Megoldások: Válaszok a zöld könyv kérdéseire

4.1 Fontos, hogy az összes fél megértse és felismerje, hogy a tanulási mobilitás milyen előnyökkel jár számára. A munkaadókat, és különösen a kkv-kat meg kell győzni arról, hogy a tanulási mobilitás, például a több nemzetet átfogó tanulmányi és gyakorlati programok támogatása többletértéket teremthet a cégük számára, vagy segítheti őket abban, hogy egy új piacra lépjenek be. El kell azonban kerülni a szabad piacon az uniós szintű szabályozás túlzásba vitelét.

4.2 A mobilitási időszak előkészítése: Információ és tanácsadás

4.2.1 Az EGSZB úgy véli, hogy elég gyakran maguk a fiatalok sem veszik figyelembe azokat az előnyöket, amelyeket a tanulási mobilitás kínál számukra, javítva elsősorban a munkaerő-piaci kilátásaikat. Több internetes információs portál⁽¹³⁾ jött már létre a mobilitás témakörében – többek között az Európai Bizottság is üzemeltet egyet –, komoly kétség merül fel azonban a tekintetben, hogy ezek elég könnyen kezelhetők és hozzáférhetőek-e. Az EGSZB támogatja egy egységes európai internetes portál létrehozását, amelyen minden, a tanulási mobilitást célzó páneurópai programmal kapcsolatos információ megtalálható, és amelynek segítségével a vállalatok tájékozódhatnak a tanulmányi, illetve gyakorlati lehetőségeket kereső fiatalokról (diákok önéletrajzai), és fordítva.

4.2.2 Az európai vállalati és szakmai hálózatokat (köztük a kkv-k képviselői szervezeteit) ösztönözni kell arra, hogy honlapjukat egészítsék ki a tanulási mobilitási programokkal kapcsolatos információkkal, és azokat népszerűsítsék tagjaik között is.

4.2.3 A „szolgáltatási pontok” fontos szerepet játszanak azáltal, hogy tanácsadást nyújtanak a kkv-k és a többi érdekelt vállalat számára, további erőfeszítésekre bátorítva őket annak érdekében, hogy biztosítsanak több helyet a fiataloknak.

4.2.3.1 Nyelv és kultúra

4.2.3.2 Ha valóban meg akarjuk szüntetni a tanulási mobilitás előtt álló legfőbb akadályok egyikét, és el akarjuk érni azt a célt, hogy minden uniós polgár anyanyelve mellett legalább két másik

⁽¹³⁾ A Ploteus (az európai térség tanulási lehetőségeiről szóló portál), az Európai Ifjúsági Portál, a Study in Europe, az Euraxess – Kutatói mobilitás, a Marie Curie-weboldal a Marie Curie-fellépésekhez, az Európa Önökért, az Euroguidance, az Eures és az Eurodesk, az Erasmus fiatal vállalkozóknak, valamint a kkv-k képzésének és mobilitásának támogatására létrejött oldal.

uniós nyelvet beszéljen, ⁽¹⁴⁾ az EGSZB szerint fel kellene térképezni, milyen lehetőségek vannak arra, hogy kötelezővé tegyék az összes felsőoktatási intézményben, hogy minden nyelvtanár legalább egy évet külföldön töltsön, és fel kellene kérni a tagállamokat, hogy oktatási politikáikban tegyen többet annak érdekében, hogy el lehessen érni azt a célt, hogy minden uniós polgár legalább két uniós idegen nyelvet beszéljen.

4.3 Jogi kérdések

4.3.1 Az EGSZB felkéri a tagállamokat, hogy megfelelő módon hajtsák végre a közösségi jogszabályokat, továbbá hogy számolják fel a tartózkodási engedélyekkel, a társadalombiztosítási jogokkal, illetve a más országok által kiállított diákigazolványok elismerésével kapcsolatos, az adminisztráció és a jogszabályok terén jelentkező akadályokat. Az EGSZB-nek határozott meggyőződése, hogy a mobilitást hátráltató vízumproblémákat azonnal meg kell oldani. A tanulmányi célból, fizetés nélküli gyakorlatra, diákcsereprogram keretében vagy önkéntes tevékenység céljából három hónapnál hosszabb időre az EU-ba látogató nem uniós polgárok esetében a vízumeljárás megkönnyítésének egyedi feltételeiről a 2004/114/EK irányelv rendelkezik. Az irányelvben megjelölt és konkrét célcsoportokra vonatkozó kritériumok azonban valójában akadályozhatják a mobilitást. ⁽¹⁵⁾ Az EGSZB támogatja azt az elképzelést, hogy az uniós tagállamoknak meg kellene fontolniuk, hogy a diákokra vonatkozó 2004/114/EK rendelet alkalmazási körét az EU önkéntes szolgálatában, diákcsereprogramokban, illetve javadalmasítás nélküli gyakorlatban részt vevő fiatalokra is kiterjesszék.

4.4 Mit kellene tenni az EU-ba befelé és az EU-ból kifelé irányuló jobb mobilitás támogatása érdekében?

4.4.1 A mobilitásnak fontos szerepet kellene játszania az EU és szomszédai közötti kapcsolatokban, és ez utóbbiakat be kellene vonni a politikai vitákba és a programok szervezésébe is.

4.4.2 Amint már említettük, Európa lakosságának naprakésszé kell tennie képességeit, hogy meg tudja felelni a globalizáció és az egyre fokozódó verseny kihívásainak. Az európai kutatóknak hozzáférést kell biztosítani a világ legjobb intézményeihez, hogy tapasztalataikkal és szakértelmükkel gazdagíthassák Európa kutatási térségét, az európai diákoknak pedig hozzáférést kell biztosítani a világ legjobb oktatási intézményeihez. Az európai fiatalok mobilitásának előmozdítása, illetve a harmadik országokbeli fiatalok Európába vonzása egyaránt fontos összetevő Európa jövőbeli versenyképessége szempontjából. A fiatalok vonzása érdekében az EU-nak a legjobb egyetemekkel kell rendelkeznie. Az európai egyetemek és vállalatok keresik az együttműködés javításának lehetőségeit, hogy a kutatás és fejlesztés világában a verseny élvonalába kerülhessenek. ⁽¹⁶⁾

⁽¹⁴⁾ Ezt a célt az Európai Tanács tűzte ki a 2002-es barcelonai ülésén.

⁽¹⁵⁾ Az irányelv előírja például, hogy a nem uniós országokból érkező diákoknak elegendő anyagi forrással kell rendelkezniük ahhoz, hogy megélhetésüket fedezni tudják.

⁽¹⁶⁾ Lásd még az Európai Bizottság *Új partnerség az egyetemek modernizálásért: az egyetemek és a vállalkozások közötti párbeszéd európai fóruma* című közleményét – COM(2009) 158.

4.4.3 Ennek érdekében az EGSZB szükségesnek tartja, hogy hosszú távon minél több nem uniós országot vonjanak be az EU mobilitási programjaiba. Az EGSZB úgy véli, hogy helyes volt az *Erasmus Mundus* program földrajzi határait kiterjeszteni, és ezért úgy gondolja, hogy az *Erasmus fiatal vállalkozóknak* program esetében is hasonló lépést kellene fontolóra venni.

4.4.4 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy ésszerű befektetés lenne a tanulási mobilitást célzó programok hosszú távú, fokozatos kiterjesztése olyan harmadik országokra, mint például Kína, India, Japán vagy az USA.

4.4.5 Az EGSZB határozottan javasolja, hogy eközben tegyenek komoly erőfeszítéseket annak érdekében, hogy elkerüljük az Európából történő agyelszívást, és hogy Európát vonzó helyszínné tegyünk mind az európai származású, mind pedig az Európán kívülről érkező tudósok számára.

4.5 Elismerés és érvényesítés

4.5.1 A formális és a nem formális tanulás érvényesítésének és elismerésének elégtelensége, illetve teljes hiánya jelentős akadályt képez a mobilitás előtt. Az ESN által végzett PRIME felmérés szerint a diákok egyharmadának vannak problémáik a külföldön végzett tanulmányaik elismertetésével. Egyértelmű, hogy mind a felsőoktatási intézményeknek, mind a kormányoknak még bőven akad tennivalójuk ez ügyben. Az EGSZB azt ajánlja, hogy minden tagállam azonnal ismerje el, ratifikálja és hajtsa végre megfelelően a lisszaboni elismerési egyezményt.

4.5.2 Az EGSZB támogatja, hogy a tanulási mobilitás mindenfajta képzési és tanulási formában (formális, nem formális, illetve informális) részt vevő minden fiatal számára legyen elérhető. Támogatni kell a különböző oktatási szintek közötti oktatási mobilitást. Kapcsolatokat kell kiépíteni az általános oktatás, a szakképzés és a felsőoktatás között, és teljes egészében meg kell valósítani a kreditrendszert a szakképzési mobilitás megkönnyítése érdekében, mivel ezen a téren jelentősen különböznek a nemzeti struktúrák. Ezenkívül az alap- és a továbbképzés között összekötő utakat kell kiépíteni. Ennek elérése érdekében az Európai Képesítési Keretrendszert mindenképpen gyorsan és következetesen meg kell valósítani.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

4.5.3 Az országok között a felsőfokú diplomák követelményeinek elismerése és egymás okleveleinek elfogadása, illetve a tandíjkedvezmények és más ösztöndíjak terén fennálló különbségeket és más kritériumokat szükség esetén teljes mértékben integrálni kell. Például az európai mesterdiploma követelményei nem azonosak a japán mesterdiploma követelményeivel, ugyanakkor egy japán hallgató számára az európai egyetem látogatása megfizethetetlenül költségesse válik azáltal, hogy saját egyetemén is fizetnie kell a tandíjat.

4.6 Új partnerség a tanulási mobilitásért

4.6.1 A tanulási mobilitással kapcsolatos célkitűzéseket csak az összes szint (az EU, a tagállamok, a régiók, az oktatási intézmények, a szociális partnerek és a civil szervezetek, illetve maguk a fiatalok) teljes mértékű és széles körű együttműködése és erőfeszítése révén lehet elérni. A tanulási mobilitás előmozdítása érdekében alapvető, hogy a tagállamok valóban készek legyenek cselekedni.

4.7 Kitérünk-e mobilitási célokra az EU-n belül?

4.7.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld könyvben felhasznált statisztikai adatokat alaposabb munkával kellene meghatározni, mivel csak a valós statisztikai feljegyzések alapján derülhet ki, hogy mennyire hatékonyak a jelenlegi tanulási mobilitási programok, ⁽¹⁷⁾ és csak így tervezhetünk biztos jövőbeli stratégiákat valós (százalékarányos) mobilitási célkitűzésekkel különböző célcsoportok részére.

4.7.2 Alapvető fontosságú, hogy a bolognai folyamat világos célt határozzon meg a mobilitáshoz, és az oktatás más területein is hasonló célokra kell kitérni. Az EGSZB ezért támogatja azt az elképzelést, hogy mobilitási célkitűzéseket határozzanak meg a szakoktatás és a szakképzés számára, valamint a tanárok és tanítók, a diákok és a nem formális oktatásban részt vevők számára. Ezeket a célokat nemcsak az egész EU-ra, hanem a tagállamokra nézve külön-külön is meg kell határozni. Ezenkívül a régióknak és az oktatási intézményeknek is meg kell határozniuk saját célkitűzéseiket. A célok kitérítése során mindig az oktatási intézkedések minőségét kell előtérbe helyezni.

⁽¹⁷⁾ A kétoldalú tanulási mobilitási modelleket vizsgáló összehasonlító elemzéseket is figyelembe kell venni, mint például az Európában és Japánban (mérnöki és természettudományi tanulmányokat folytató hallgatók számára) szervezett „Vulcanus”-t, mivel ezek hatékonyak és célcsoportjaik jól meghatározottak.